

Gdańsk, dnia 23 lutego 2026 roku

duchowny Wojciech Bartusik
członek Rady Kościoła Naturalnego - Organu
Sekretarz Generalny Kościoła Naturalnego

PROKURATOR OKRĘGOWY
PROKURATURY OKRĘGOWEJ
W KIELCACH
PAN JAROSŁAW SARBA

WNIOSEK

o analizę nadzorczą w zakresie czynności procesowych dotyczących Kościoła Naturalnego
prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową Kielce-Zachód w Kielcach

Szanowny Panie Prokuratorze,

Zwracam się do Pana Prokuratora jako duchowny oraz członek Rady Kościoła Naturalnego - Organu kierującego Wspólnotą - w związku z przesłuchaniem mnie w charakterze świadka w dniu 10 lutego 2026 roku w Komisariacie Policji VIII w Gdańsku, przeprowadzonym na polecenie Prokuratury Rejonowej Kielce-Zachód.

Pismo to składam w duchu pokoju, odpowiedzialności i dialogu.

Nie jest ono zawiadomieniem o przestępstwie popełnionym przez prokuratora, ani żądaniem wyciągnięcia konsekwencji personalnych. Jest prośbą o refleksję instytucjonalną w sprawie, która dotyczy sfery wyjątkowo wrażliwej - autonomii wspólnot religijnych, wolności sumienia i ochrony godności człowieka.

W naukach Kościoła Naturalnego jednym z fundamentalnych praw jest zasada: „co dajesz, to dostajesz” - prawo równowagi, odpowiedzialności i powrotu skutków własnych działań. Wierzimy, że również relacje między instytucjami publicznymi, a wspólnotami religijnymi podlegają tej zasadzie.

1. Status prawny Kościoła Naturalnego

Kościół Naturalny jest wpisany do Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych prowadzonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Jest to fakt urzędowy, możliwy do weryfikacji w drodze czynności własnych organu lub wystąpienia do MSWiA. Statut oraz podstawowe informacje o charakterze doktrynalnym mają charakter ogólnodostępny.

W tym kontekście sposób prowadzenia czynności, a zwłaszcza zakres zadanych pytań, wywołał w naszej Wspólnocie poczucie, iż nie został w pełni uwzględniony formalny status prawny Kościoła.

2. Charakter i proporcjonalność zadanych pytań

Podczas mojego przesłuchania jedynie pierwsze pytanie dotyczyło potencjalnych zagadnień o charakterze gospodarczym. Wszystkie pozostałe pytania nie dotyczyły już tej materii, lecz obejmowały:

- przedmiot wiary,
- treść doktryny,
- przebieg obrzędów,
- praktyki religijne,
- święta,
- strukturę wewnętrzną,
- relacje między wiernymi,
- personalia członków,
- liczebność wspólnoty,
- komunikację i dokumentowanie spotkań,
- kwestie majątkowe i finansowe.

Zakres ten w zdecydowanej większości nie wykazywał związku z działalnością gospodarczą, ani z konkretnym zdarzeniem faktycznym wskazanym w toku czynności.

Powstaje zatem pytanie, czy taka konstrukcja przesłuchania nie wskazuje na kierunkowe badanie samej istoty funkcjonowania Kościoła jako wspólnoty religijnej, a nie konkretnego czynu.

W naszej ocenie może to budzić wątpliwości co do zachowania zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) oraz zasady legalizmu (art. 7 Konstytucji RP).

Ograniczenie wolności religii może nastąpić wyłącznie wtedy, gdy jest:

- konieczne,
- adekwatne,
- niezbędne,
- bezpośrednio powiązane z przedmiotem postępowania.

W sytuacji, gdy zdecydowana większość pytań dotyczy rdzenia doktryny i praktyk religijnych, przy jednoczesnym braku widocznego związku z pierwotnie zasygnalizowaną materią gospodarczą, pojawia się wrażenie nieproporcjonalnej ingerencji.

Może to stwarzać wrażenie selektywnego ukierunkowania czynności na tożsamość wspólnoty wyznaniowej, a nie na ustalenie konkretnego zdarzenia.

W tym miejscu wskazuję, że w świetle art. 31 ust. 3 Konstytucji ocena proporcjonalności obejmuje co najmniej trzy elementy: (1) przydatność (czy dane pytania mogą realnie przybliżyć ustalenie faktów istotnych dla sprawy), (2) konieczność (czy cel można osiągnąć środkami mniej ingerującymi w wolność religii i autonomię kościoła), oraz (3) proporcjonalność sensu stricto (czy ciężar ingerencji w sferę chronioną nie przewyższa wagi celu procesowego). W przypadku pytań dotyczących obrzędów, przedmiotu wiary, praktyk religijnych oraz relacji wiernych, brak jasnego powiązania z przedmiotem postępowania utrudnia ocenę spełnienia tych kryteriów.

3. Przesłuchiwanie założycieli – wymiar autonomii

Z naszej wiedzy wynika, że przesłuchiwane są również osoby, które były jedynie założycielami Kościoła Naturalnego na etapie jego powstania, lecz obecnie nie pełnią żadnych funkcji w jego strukturze, nie należą do jego organów i nie pozostają w żadnej relacji ze Wspólnotą.

Również wobec tych osób kierowane są pytania dotyczące doktryny, obrzędów, relacji wewnętrznych oraz funkcjonowania Kościoła.

W naszej ocenie takie działania:

- wykraczają poza aktualną strukturę organizacyjną,
- rozszerzają ingerencję na osoby historycznie związane ze wspólnotą,
- mogą być postrzegane jako zbiorowa i systemowa ingerencja w środowisko religijne,
- mogą naruszać prawa człowieka.

Szpecially w kontekście zasady proporcjonalności powstaje pytanie, czy przesłuchiwanie osób niepełniących żadnej funkcji oraz niezwiązanych już z kościołem nie stanowi nadmiernej ingerencji w autonomię Kościoła, chronioną art. 25 ust. 3 Konstytucji RP.

Pytania kierowane do założycieli, dotyczące wewnętrznej struktury i doktryny, w sposób bezpośredni dotyczą autonomii wspólnoty religijnej i mogą być odbierane jako próba badania jej tożsamości w wymiarze instytucjonalnym.

Podkreślam, że niniejsze pismo nie kwestionuje obowiązku świadka do składania zeznań, lecz dotyczy zakresu ingerencji w sferę konstytucyjnie chronioną oraz oceny jej proporcjonalności.

4. Dane wrażliwe szczególnej kategorii i efekt mrozący

Pytania dotyczące personaliów wiernych, ich przynależności religijnej oraz praktyk duchowych wiążą się z przetwarzaniem danych szczególnej kategorii w rozumieniu art. 9 RODO.

Religia i przekonania światopoglądowe należą do danych o najwyższym stopniu ochrony. Ich pozyskiwanie powinno być ściśle ograniczone do sytuacji, w których jest to bezwzględnie konieczne dla celów postępowania. Pozyskiwanie takich informacji w sposób szeroki i obejmujący wiele osób może powodować efekt mrozący - zniechęcający do swobodnego korzystania z wolności religijnej, chronionej przez:

- art. 53 Konstytucji RP,
- art. 9 EKPC.

Z punktu widzenia wspólnoty religijnej każda nadmierna ingerencja w tę sferę może osłabiać zaufanie wiernych do państwa i powodować efekt mrożący w wykonywaniu funkcji religijnych.

W szczególności prosimy o wskazanie czy dokonano analizy niezbędności w rozumieniu art. 9 ust. 2 RODO oraz czy rozważano zakres minimalizacji danych.

5. Wrażliwość konstytucyjna i konwencyjna tej sfery

Sfera ta podlega szczególnej ochronie wynikającej z:

- art. 7 Konstytucji RP (zasada legalizmu),
- art. 25 ust. 3 Konstytucji RP (autonomia i niezależność kościołów),
- art. 30 Konstytucji RP (godność człowieka),
- art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (zasada proporcjonalności),
- art. 47 Konstytucji RP (prawo do prywatności),
- art. 53 Konstytucji RP (wolność religii),
- art. 8 i 9 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka,
- ustawę o gwarancjach wolności sumienia i wyznania,
- art. 9 RODO (dane szczególnej kategorii - przekonania religijne).

Nie kwestionujemy prawa organów państwa do prowadzenia postępowań karnych, ani do przesłuchiwania świadków. Zwracamy jednak uwagę, że ingerencja w rdzeń wolności religii wymaga wykazania:

- konieczności,
- bezpośredniego związku z przedmiotem postępowania,
- minimalizacji zakresu ingerencji,
- poszanowania autonomii wspólnoty.

W naszej ocenie zakres zadanych pytań mógł przekroczyć standard niezbędności i proporcjonalności.

7. Kwestia użycia cudzysłowu

W treści polecenia przesłuchania oraz w zadawanych pytaniach nazwa „Kościół Naturalny” była konsekwentnie ujmowana w cudzysłowie.

W języku urzędowym sposób zapisu nazwy własnej nie jest neutralny. Ujęcie jej w cudzysłów może być odbierane jako:

- dystans interpretacyjny,
- brak uznania formalnego,
- sugerowanie wątpliwości co do statusu podmiotu.

W sytuacji, w której Wspólnota posiada formalny wpis do rejestru MSWiA, konsekwentne stosowanie cudzośłowu może sprawiać wrażenie, iż organ prowadzący czynności nie dysponował pełną wiedzą o jej statusie prawnym lub nie uwzględnił tego faktu przy formułowaniu zakresu pytań.

Zwracamy uwagę na potrzebę zachowania neutralności językowej w dokumentach procesowych, szczególnie gdy dotyczą one wspólnot wyznaniowych o potwierdzonym statusie rejestrowym. Z uwagi na wpis rejestrowy - prosimy o stosowanie we wszystkich pismach nazwy Kościoła Naturalnego bez cudzośłowu.

8. Wymiar wspólnotowy i moralny

Jako duchowny i członek Organu Kościoła odczułem, że sposób i zakres zadanych pytań wywołał wśród wiernych niepokój oraz poczucie ingerencji w sferę wewnętrzną Człowieka i Wspólnoty.

Wspólnota religijna opiera się na zaufaniu, dobrowolności i odpowiedzialności sumienia. Każda ingerencja państwa w jej rdzeń powinna być podejmowana ze szczególną wrażliwością.

Wierzmy, że każda osoba pełniąca funkcję publiczną działa nie tylko w ramach przepisów prawa, ale również w świetle własnego sumienia. Każda decyzja procesowa ma wymiar ludzki - dotyczy realnych osób, ich przekonań i godności.

Nie jest to uwaga oskarżycielska. Jest to przypomnienie, że w tak wrażliwej sferze prawo i odpowiedzialność moralna pozostają ze sobą nierozdzielnie związane.

9. Prośba o działania nadzorcze

Nie wnosimy o wszczynanie postępowania karnego, dyscyplinarnego, ani o wyciąganie konsekwencji personalnych.

Zwracamy się z prośbą o:

- analizę zasadności i proporcjonalności zakresu zadanych pytań,
- rozważenie opracowania standardu postępowania wobec wspólnot wyznaniowych,
- podjęcie działań zapobiegających podobnym sytuacjom w przyszłości.

Uprzejmie prosimy o pisemne ustosunkowanie się do niniejszego pisma w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia, co pozwoli naszej Wspólnocie zrozumieć stanowisko Prokuratury oraz przyczyni się do wyjaśnienia powstałych wątpliwości.

Naszą intencją jest dialog i zapobieżenie powstawaniu napięć pomiędzy instytucjami państwa a wspólnotą religijną.

W duchu nauk Kościoła Naturalnego wierzymy, że zasada „co dajesz, to dostajesz” odnosi się także do relacji instytucjonalnych - szacunek rodzi szacunek, a otwartość rodzi zrozumienie.

Dla uniknięcia nieporozumień oraz dla umożliwienia Wspólnocie zrozumienia stanowiska Prokuratury prosimy o pisemne ustosunkowanie się dodatkowo w szczególności również do następujących kwestii:

1. Czy przed sformułowaniem zakresu pytań zweryfikowano status Kościoła Naturalnego w rejestrze MSWiA (nr 190) oraz czy podjęto czynności w kierunku pozyskania informacji urzędowych (np. wystąpienie do MSWiA), zanim skierowano pytania wkraczające w sferę doktryny i kultu?

2. Jaki był procesowy cel i podstawa zadawania pytań o przedmiot wiary, obrzędy, praktyki religijne i święta oraz w jaki sposób oceniono ich konieczność i proporcjonalność względem przedmiotu postępowania?

3. Czy w zakresie pytań dotyczących osób trzecich (wiernych/członków) dokonano minimalizacji, a także czy ustalono podstawę legalności pozyskiwania danych szczególnej kategorii (art. 9 RODO) oraz sposób ich zabezpieczenia i ograniczenia dalszego przetwarzania?

4. Czy Prokuratura Okręgowa - w ramach nadzoru służbowego - rozważy wydanie zaleceń co do zakresu pytań dotyczących wspólnot religijnych (autonomia, wolność sumienia, prawa i wolności człowieka) oraz co do neutralności językowej w dokumentach (zapis nazwy bez cudzysłowu wobec wspólnot wpisanych do rejestru)?

5. W przypadku uznania, że pytania pozostawały w związku z przedmiotem postępowania, prosimy o wskazanie tego związku w sposób konkretny i odnoszący się do określonych pytań.

Pozostajemy gotowi do rozmowy i współpracy.

Wnosimy, aby odpowiedź miała charakter merytoryczny i odnosiła się do poszczególnych wskazanych zagadnień, co pozwoli uniknąć dalszych nieporozumień.

Z wyrazami szacunku
duchowny Wojciech Bartusik
członek Rady Kościoła Naturalnego
Sekretarz Generalny Kościoła Naturalnego